

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет філології

Затверджено на засіданні
Вченої ради Факультету філології
Протокол №2 від «13» вересня 2019 р.
Декан Р. Б. Голод

**Наскрізна програма практик
для студентів Факультету філології
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.03 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – чеська

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Наскрізна програма практики студентів Факультету філології розроблена з врахуванням Законів України «Про освіту» (від 23.05.1991 р. № 1060-X), Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Наказ Міністерства освіти України від 8.04.1993 р. № 93), Національних доктрин розвитку освіти (Указ Президента України від 17.04.2002 р. №347/2002), а також навчального плану напрямів підготовки: – освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр.

Мета та завдання наскрізної програми практики студентів полягає в узагальненні та структуруванні усіх етапів професійної підготовки майбутніх фахівців філологічної галузі: формування стійкого професійного інтересу до обраної спеціальності, ознайомлення зі специфікою і змістом роботи в різних закладах освіти та створення уявлень про спеціальність «філологія» як сфери майбутньої діяльності та утвердження професійних умінь і навичок філолога.

Зміст наскрізної програми практики студентів Факультету філології включає програми всіх 4-х етапів навчальних та виробничих практик, зокрема: навчальної фольклорно-літературно-краєзнавчої практика, навчальної діалектологічно-етнографічної практика, виробничої навчально-виховної педагогічної практики (у середніх класах) загальноосвітніх шкіл, виробничої навчально-виховної педагогічної практики (в старших класах) загальноосвітніх шкіл або середніх спеціальних навчальних закладах.

Організація і керівництво практиками. Згідно навчального плану загальне керівництво практиками здійснюється факультетськими керівниками, а методичне управління забезпечується керівниками-методистами кафедр слов'янських мов та світової літератури і порівняльного літературознавства.

Обов'язки факультетського керівника

Керівник практики від факультету – фахівець із числа досвідчених викладачів-методистів керує навчальною або виробничою практикою студентів. Керівник практики здійснює:

- підготовку баз практик;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед початком практики: інструктаж про дотримання правил техніки безпеки, етики спілкування в педагогічному та учнівському

колективах, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, програми з дидактико-методичними матеріалами, щоденника, індивідуального плану тощо);

- ознайомлює з документами звітності про проходження практики;
- розподіляє студентів за базами практик;
- оформляє направлення для студентів-практикантів;
- організовує зустріч студентів-практикантів з керівництвом баз практик, дирекцією середніх освітніх закладів освіти, вчителями-предметниками та класними керівниками;
- на основі даних, одержаних від старост підгруп (на протязі першого тижня), складає зведений графік практики (розклад уроків, місце і дні пробних залікових уроків, виховних та позакласних занять);
- перевіряє звітну документацію;
- виставляє диференційовану оцінку практики із врахуванням виконання усіх видів завдань практики;
- контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- у складі комісії приймає залік з практики, оформляє звіт із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів, який затверджує завідувач кафедри та здає університетському керівникові практики.

Методисти від профілюючих кафедр:

- беруть участь у настановчих і підсумкових нарадах щодо організації навчальних та виробничих практик;
- надають студентам методичну допомогу у збиранні та обробці фольклорно-літературно-краєзнавчого та діалектологічно-етнографічного матеріалу;
- надають студентам методичну допомогу у підготовці до уроків, позакласних занять та заходів, затверджують конспекти пробних і залікових уроків;
- відвідують уроки студентів-практикантів, беруть участь в їх обговоренні, оцінюють їх;
- відвідують та аналізують позакласні заходи за фахом;
- знайомлять студентів-практикантів з досвідом роботи вчителів школи;
- здійснюють контроль та проводять консультації для студентів на базах практики;
- спільно з методистами баз практики проводять оцінювання практичної роботи студента-практиканта;
- організовують проведення захисту результатів практики;
- консультують старосту підгрупи щодо підготовки звіту про проходження практики та його виступу на підсумковій конференції;
- надають студентам-практикантам можливість користуватись необхідною документацією та літературою;
- надають адресну допомогу під час виконання навчальних завдань практики;

- здійснюють облік відвідування студентами об'єктів практики. В разі порушення ними трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку, спричиненні конфліктів тощо повідомляють у навчальний заклад;
- проводять разом із спеціалістами з безпеки життєдіяльності інструктаж з охорони праці та техніки безпеки.

Бази практик

Начальні практики (фольклорно-літературно-краєзнавча) студенти можуть проходити у населених пунктах області (або ж інших областей), де компактно проживають носії мови. В окремих випадках студенти проходять навчальну практику за місцем проживання, де вони збирають та узагальнюють матеріал відповідно до отриманих завдань і питальників. Згідно домовленостей та підписаних угод (декларацій) діалектологічно-етнографічна практику студенти проходять на території країни, мову якої вони вивчають, а саме у чеському місті Оломоуц при університеті імені Франтішика Палацького (Чехія).

Базами *виробничих* практик можуть бути загальноосвітні школи, школи з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназії, ліцеї або середні спеціальні навчальні заклади III рівня акредитації. Навчальний заклад повинен відповідати таким вимогам: мати відповідну матеріальну базу, необхідну для проведення практики, у цьому навчальному закладі повинні викладати вчителі першої й вищої категорій, адміністрація й педагогічний колектив повинні дати згоду прийняти студентів на практику у визначений термін.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах практик поводитьсь за 100 бальною шкалою, що подано нижче:

90 – 100 балів – відмінно (A)

80 – 89 балів – добре (B)

70 – 79 балів – добре (C)

60 – 69 балів – задовільно (D)

50 – 59 балів – задовільно (E)

25 – 49 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX)

1 – 24 балів – незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F)

Структуру наскрізної програми практики студентів складають програми навчальних та виробничих практик, основні компоненти яких представлені нижче.

Структура наскрізної програми практик студентів Факультету філології

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – чеська

Види практик	Кафедра, яка забезпечує проведення практики	Курс	Семестр	К-сть тижнів	Кількість годин		Форми контролю
					Всього год.	Кредитів ECTS	
Навчальні практики							
1. Фольклорно-літературно-краєзнавча практика	Кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства	I	2	2	90	3	залік
2. Діалектологічно-етнографічна	Кафедра слов'янських мов	II	4	2	90	3	залік
Виробничі практики							
Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (в середніх класах)	Кафедра слов'янських мов	III	6	6	270	9	залік
Виробнича навчально-виховна педагогічна практика (в старших класах)	Кафедра світової літератури і порівняльного літературознавства	IV	8	6	270	9	залік

ЗМІСТ НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИК

І. НАВЧАЛЬНІ ПРАКТИКИ

І курс, 2-й семестр

1.1. НАВЧАЛЬНА ФОЛЬКЛОРНО-ЛІТЕРАТУРНО-КРАЄЗНАВЧА ПРАКТИКА

Експедиційну (польову) практику студенти проходять стаціонарно – за місцем проживання, – користуючись методичними вказівками зі збору текстів традиційного фольклору, літературного краєзнавства. Крім того, студенти можуть консультиватися з викладачем, який керує фольклорною практикою. За наявності відповідних можливостей студенти можуть проходити фольклорну практику у складі виїзної групи, очолюваної викладачем.

Мета практики:

- надати студентам можливість практичного ознайомлення з автентичним побутованням традиційного фольклору;
- розширити та поглибити теоретичні знання, отримані при вивченні усної народної творчості;
- отримати практичні навички запису, класифікації і систематизації літературних творів;
- поглиблювати і розширювати знання сучасних поколінь з народної творчості; сприяти відродженню народних традицій та обрядів у краї;
- пробуджувати глибокий інтерес до історії народу, його культури, побуту.

Завдання:

- суцільне фольклористичне обстеження території;
- виявлення локальних і мікролокальних традицій на обстежуваній території;
- ареальне обстеження побутовання окремих жанрів, творів, обрядів.

Методика роботи

Рукописний або аудіо/аудіовізуальний запис текстів усної народної творчості проводиться у ході опитування інформантів – виконавців фольклору. Оптимальним варіантом є запис, що відбувається в умовах природного побутовання усної народної творчості.

Звітна документація:

1. Щоденник фольклорної практики, що відображає підсумки щоденної праці збирача чи групи збирачів.
2. Індивідуальний звіт, що містить матеріали про виконання програми.
3. Збірка матеріалів.

Матеріально-технічне забезпечення. Фольклорна практика може проводитися із залученням диктофонів, магнітофонів, фотоапаратів, відеокамер, комп'ютерів.

Зміст фольклорно-літературно-краєзнавчої практики:

I. Теоретична та технічна підготовка студентів. Навчально-методична підготовка студентів до практики повинна починатися з ознайомлення за допомогою довідкової літератури, періодичних видань з історією місцевості, де буде проходити практика, з її соціально-економічним та культурним станом.

1. За допомогою викладачів кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства студенти можуть отримати уявлення про основні лексико-граматичні та фонетичні особливості діалекту, на якому їм доведеться слухати та записувати фольклор.

2. Паралельно з технічною підготовкою може здійснюватися навчання студентів навичкам запису фольклору та фіксації роботи експедиції. Бажано перед від'їздом на практику потренуватися записувати різноманітні жанри фольклору з електронних носіїв або, що краще, від безпосередніх виконавців, яких можна знайти у місті.

3. Перед початком практики студенти повинні пройти інструктаж із безпеки життєдіяльності. Студенти, які не пройшли такий інструктаж до проходження фольклорної практики не допускаються.

II. Польова практика. Збирання фольклорних матеріалів передбачає наступне:

1. Виявлення умов побутування фольклору в населеному пункті, у якому студент проходить практику. Виявлення інформантів.

2. Укладання карти-схеми населеного пункту, на якій відзначаються цікаві об'єкти (пагорби, кладовища, церкви, джерела та ін.)

3. Проведення записів фольклорних творів:

- знайомство з інформантами;
- запис відомостей про них, паспортизація народнопоетичних текстів;
- аудіо-, відеозапис текстів фольклору.

4. Розшифрування польових записів (записаний матеріал переноситься у день зустрічі з інформантом на папір із урахуванням особливостей діалекту).

III. Систематизація матеріалу. Студенти-практиканти під керівництвом викладача здійснюють оформлення записів фольклору, готують звіт про виконану роботу.

Організація практики

1. Ознайомлення з місцевістю та складання паспорта населеного пункту: назва населеного пункту (офіційна, неофіційна), етимологія назви, район, область; дата заснування; історія заселення (до заселення); віддаленість від адміністративного центру, залізниці, автостради; наявність школи, костелу, церкви, промислових підприємств, культурних закладів; кількість мешканців, їх рід занять, вікова та національна характеристика.

2. Вибір інформаторів, їх характеристика: вік, стать, освіта, вид занять. Оповідач повинен також бути знавцем матеріальної і духовної культури своєї місцевості. Інформатори повинні бути корінними мешканцями населеного пункту, народженими від корінних жителів; такими, що не залишали населений пункт на довгий час, поляками за національністю, різного віку та статі.

3. Опитування інформаторів за спеціально розробленим питальником (відповідно до методичних рекомендацій). Для забезпечення повноти, правильності відповідей на всі питання доцільно обрати декількох оповідачів. При цьому записується діалог чи полілог між самими інформаторами, уточнюються і доповнюються відомості. З метою досягнення більшої достовірності відповідей важлива співпраця двох збирачів, один з яких веде бесіду, а інший записує матеріал. У випадку, коли оповідачі не можуть дати відповіді або вона видається не зовсім переконливою, треба за допомогою додаткових питань з'ясувати справжню ситуацію в обстежуваному фольклорно-літературно-красназничому матеріалі.

4. Збір та запис текстів на аудіоносії. З метою досягнення більшої достовірності відповідей важлива співпраця двох збирачів. Записувач повинен дбати, щоб зібрати найважливіші дані. Записувач матеріалу особливу увагу має звернути на повноту розповіді, детальний опис події, явища, обрядових символів, їх ролі і значення. Тому важливо, щоб студент уміло керував розповіддю оповідачів, ставив їм доречні запитання, як от: Коли це відбувалося? Для чого? Чому не можна робити? Хто виконує ту чи іншу дію?

По завершенні практики проводиться підсумкова студентська науково-практична конференція. Керівник практики виступає із доповіддю про її підсумки, визначає наукову цінність зібраного матеріалу. З повідомленнями про різні аспекти фольклористичної та літературно-красназничої праці виступають практиканти. Демонструються кращі зразки зібраного матеріалу. На факультеті організуються виставка альбомів зібраного матеріалу та фотовиставка з публікаціями в інтернетресурсах – фейсбук, на сайті Факультету філології і кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства. Студент, який не виконав програми практики й одержав незадовільну оцінку при захисті звіту, має можливість пройти практику повторно.

Факультетський керівник-методист:

- формує групи, готує розпорядження та подає до відділу практики для оформлення наказу;
- разом з керівництвом підрозділу та іншими керівниками- методистами проводить інструктаж із техніки безпеки та збереження життя і здоров'я під час виїзної практики із записом у відповідному журналі та підписами здобувачів вищої освіти Здобувач вищої освіти;

- ознайомлює з програмою практики;
- проводить настановчу та підсумкову наради.

Керівник-методист:

- готує програму практики;
- бере участь у настановчій та підсумковій нараді;
- домовляється про базу практики, вибирає місцевість, населений пункт;
- складає питальник, за яким студенти будуть збирати фольклорно-літературно-краєзнавчий матеріал;
- проводить інструктаж зі збору та обробки матеріалу;
- перевіряє матеріали практики та ставить підсумкову оцінку.

Оцінювання результатів практики.

90–100 балів – студент подав усі матеріали практики: якісний аудіозапис фольклорно-літературно-краєзнавчих текстів та відповіді на питальник; текст відтворено без помилок; у матеріалах практики подано підтверджуючі фотографії або ілюстрації; описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; описано біографії видатних мешканців досліджуваного населеного пункту; подав звіт про проходження практики. На захисті фольклорно-літературно-краєзнавчої практики студент виступив із доповіддю, у якій повністю висвітлено результати досліджень.

80–89 балів – подано усі матеріали практики: якісний аудіозапис текстів та відповіді на питальник; текст відтворено з незначними помилками; у матеріалах практики частково подано підтверджуючі фотографії або ілюстрації; описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; недостатньо описано біографії мешканців досліджуваного населеного пункту; подано звіт про проходження практики. На захисті практики студент виступив із повідомленням, у якому висвітлено результати досліджень.

70–79 балів – подано усі матеріали практики: аудіозапис фольклорних і літературно-краєзнавчих текстів та відповіді на питальник; текст відтворено з незначними помилками; немає фотографій чи ілюстрацій; недостатньо описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; недостатньо описано біографії видатних мешканців досліджуваного населеного пункту; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті фольклорно-літературно-краєзнавчої практики студент виступив із повідомленням, у якому недостатньо висвітлено результати досліджень.

60–69 балів – студент частково подав матеріали практики: немає аудіозапису фольклорних текстів, текст записано з помилками; відповіді на питальник недостатньо відображають уявлення про матеріальну та духовну культуру досліджуваного пункту; немає

фотографій чи ілюстрацій; недостатньо описано біографії мешканців досліджуваного населеного пункту; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті практики студент виступив із повідомленням, у якому недостатньо висвітлено результати досліджень.

50–59 балів – студент частково подав матеріали практики: немає аудіозапису фольклорних текстів, текст відтворено та записано з помилками; відповіді на питальник недостатньо відображають уявлення про матеріальну та духовну культуру досліджуваного пункту; недостатньо описано біографії мешканців досліджуваного населеного пункту; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті фольклорно-літературно-краєзнавчої практики студентові важко захистити матеріали практики.

25–49 балів – студент не подав аудіозапису фольклорних текстів та відповідей на питальник; фольклорно-краєзнавчий матеріал записано, але допущено багато помилок; у матеріалах практики не відображено роботу студента на практиці; немає звіту про проходження практики.

0–24 бали – студент частково подав матеріали практики, які оформлено не за вимогою керівника практики; немає аудіозапису фольклорно-краєзнавчих текстів та відповідей на питальник; фольклорно-краєзнавчий матеріал записано, але допущено багато помилок.

Література

1. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість / В. Гнатюк. К.: Наукова думка, 1986. 247 с.
2. Закувала зозуленька: Антологія української народної творчості. К.: Дніпро, 1998. 520 с.
3. Калинова сопілка: Антологія української народної прозової творчості. К.: Знання, 1998. 420 с.
4. Кононенко П. Українознавство / П. Кононенко. К.: Наукова думка, 1996. 353 с. 2.
5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість / М. Лановик, З. Лановик. К.: Знання Прес, 2006. 592 с.
6. Українська минувшина: ілюстративний етнографічний довідник/ А. П. Пономарів, А. Ф. Артюх та ін. К.: Либідь, 1994. 256 с.

II курс, 4-й семестр

1.2. НАВЧАЛЬНА ДІАЛЕКТОЛОГІЧНО-ЕТНОГРАФІЧНА ПРАКТИКА

Діалектологічна практика студентів ОКР "Бакалавр" спеціалізацій 014.02 Мова і література (чеська); 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша - чеська (II курс) Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника є важливою складовою частиною підготовки висококваліфікованих кадрів. Науково-теоретичною основою для проходження студентами перекладацької практики є прослухані у 3 та 4-му семестрах теоретично-практичні курсу "Історія чеської мови та діалектологія".

Актуальною умовою підвищення якості навчання студентів є поєднання теоретичних знань майбутніх фахівців з умінням вирішувати практичні завдання, що можливо лише під час проходження навчальної діалектологічної практики.

Мета навчальної діалектологічно-етнографічної практики - узагальнити та поглибити знання студентів-філологів з чеської діалектології, ознайомити їх з особливостями мови, культури та традицій чеськомовного населення на теренах Чехії, закріпити знання з курсу чеської діалектології. Важливим є вивчення чеської культури, мови, традицій ще й тому, що культура наділена історичною та культурною автентичністю. Важливим під час діалектологічно-етнографічної практики є формування дослідницьких умінь і навичок майбутніх філологів, зокрема, спостереження, аналізу і наукового опису мовного матеріалу; розширення культурологічних, лінгвістичних знань студентів; створення бази діалектних текстів як матеріалу для подальших досліджень для курсових, бакалаврських та магістерських робіт; набуття навиків соціолінгвістичних досліджень.

Завдання діалектологічної практики – ознайомити студентів із живим говірковим мовленням, навчити їх збирати відповідні діалектні матеріали, систематизувати, класифікувати й лінгвістично інтерпретувати їх. Під час практики студенти мають змогу наочно пересвідчитися в діалектній диференційованості чеської мови, наявності в діалектній мові архаїчних та інноваційних мовних явищ, навчитися виявляти спільне й відмінне у фонетиці, лексиці й граматиці досліджуваної говірки та літературної мови, виявляти специфіку лексики досліджуваних говірок тощо. Це розширить і поглибить знання студентів з чеської діалектології. Сформовані під час практики вміння і навички слухати, цілеспрямовано підбирати й науково пояснювати ті чи ті явища діалектного мовлення стануть у нагоді майбутнім учителям, викладачам та перекладачам чеської мови. Говірка має сильний вплив на усне й письмове мовлення школярів, тому, щоб навчити дітей літературної мови, розвивати їх усне і писемне мовлення, виховувати в них культуру спілкування, учитель повинен детально знати діалектні особливості, уміти розбиратися в тих процесах, які характеризують взаємодію діалекту і літературної мови.

Базами практики є:

- населені пункти, де компактно проживають чеські громади;

- Оломоуцький університет імені Франтішика Палацького (Чехія);
- товариства чеської культури на території України;
- населений пункт, де проживає студент, за умови, якщо в цьому пункті є чеська громада;
- інша місцевість чи окремі регіони Чехії, якщо студент поєднує інші форми навчальної діяльності (знаходиться на семестровому навчанні у Чехії відповідно до угод чи в рамках гранту Erasmus+ або ж інших грантів).

Організація практики

Організація практики включає такі етапи, як підготовка, безпосереднє проведення і підсумки практики.

Підготовка до проходження практики розпочинається ще під час вивчення чеської діалектології на лекційних і практичних заняттях в аудиторних умовах, де студенти знайомляться з фонетикою, граматику, лексику чеського та українського діалектного мовлення, з основними мовно-територіальними утвореннями, їх ареалами та головними особливостями, з методами збирання та дослідження діалектних матеріалів. На практичних заняттях студенти засвоюють фонетичну транскрипцію, слухають магнітофонні записи говіркового мовлення, оволодівають навиками їх зчитування і транскрибування, аналізують фонетичні, граматичні та лексичні відмінності, знайомляться з оформленими матеріалами попередніх експедицій. У цей же період необхідно ознайомити студентів із метою, завданнями та програмою майбутньої діалектологічної практики.

Місце проведення практики заздалегідь визначає кафедра, виходячи з потреб діалектології в тих чи інших матеріалах та з дійсними угодами співпраці Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та вищими навчальними закладами Чехії.

Безпосередньо перед виїздом на практику проводяться спеціальні заняття, на яких студентам доводяться конкретні завдання на час практики. На цих заняттях студенти повторюють фонетичні, лексичні і граматичні особливості діалекту, до якого належить говірка, обрана для обстеження, детально вивчають розділи питальників, які вони повинні опрацювати, уточнюють робочий варіант транскрипції, знайомляться із змістом і формою звітності за практику.

На час практики кафедра разом із деканатом формує робочі групи, які повинні включати не більше 12-15 студентів, кожна з яких очолює викладач.

Прибувши на місце практики, перші два дні студенти під керівництвом викладача заслуховують місцеве мовлення, відзначаючи діалектні відмінності й класифікуючи їх, роблять пробні записи зв'язних текстів, вправляються у транскрибуванні.

Наступні дні студенти збирають за відповідними питальниками потрібні матеріали, перевіряють, уточнюють і оформляють їх, розносять на картки встановленого зразка, записують зв'язні тексти, аналізують їх особливості, знайомляться з усним і писемним мовленням місцевих мешканців, впливом на їх мовлення говірки тощо. Два останні дні відводяться на підведення підсумків та захист матеріалів практики. У цей час на заключних загальногрупових заняттях розглядаються такі питання: 1/фонетичні; 2/морфологічні; 3/синтаксичні; 4/лексичні особливості

Факультетський керівник-методист:

- формує групи, готує розпорядження та подає до відділу практики для оформлення наказу;
- разом з керівництвом підрозділу та іншими керівниками методистами проводить інструктаж з техніки безпеки та збереження життя і здоров'я під час виїзної практики;
- ознайомлює з програмою практики;
- проводить настановчу та підсумкову наради.

Керівник-методист:

- бере участь у настановчій та підсумковій нараді;
- домовляється про базу практики, вибирає місцевість, населений пункт, чеськомовну громаду;
- складає питальник, за яким студенти будуть збирати діалектологічно-етнографічний матеріал;
- проводить інструктаж зі збору та обробці матеріалу;
- перевіряє матеріали практики та ставить підсумкову оцінку.

Зміст діяльності студентів під час навчальної діалектологічно-етнографічної практики

Прибувши на місце проходження практики, студенти відповідно до програми ознайомлюються з історією населеного пункту, з головними рисами говірки, прислухаються до мови, встановлюють, чи немає мовних відмінностей в окремих частинах поселення, зумовлені віком; збирають лексичний матеріал, відзначають його особливості, записують живе мовлення, готують висновок про місце обстеженої говірки в системі мовно-територіальних утворень чеської мови.

Діалектологічно-етнографічна практика складається з таких частин:

1. Ознайомлення з місцевістю та складання паспорта населеного пункту: назва населеного пункту (офіційна, неофіційна), етимологія назви, район, область; дата

заснування; історія заселення (дозаселення); віддаленість від адміністративного центру, залізниці, автостради; наявність школи, костелу, церкви, промислових підприємств, культурних закладів; кількість мешканців, їх рід занять, вікова та національна характеристика; до якого наріччя належить.

2. Вибір інформаторів, їх характеристика: вік, стать, освіта, рід занять. Оповідач повинен також бути знавцем матеріальної і духовної культури своєї місцевості. Інформатори повинні бути корінними мешканцями населеного пункту, народженими від корінних жителів; такими, що не залишали населений пункт на довгий час, поляками за національністю, різного віку та статі.
3. Опитування інформаторів за спеціально розробленим питальником (відповідно до методичних рекомендацій). Для забезпечення повноти, правильності відповідей на усі питання доцільно обрати декількох оповідачів. При цьому записується діалог чи полілог між самими інформаторами, у ході якого уточнюються і доповнюються відомості. З метою досягнення більшої достовірності відповідей важлива співпраця двох збирачів, один з яких веде бесіду, а інший записує матеріал. У випадку, коли оповідачі не можуть дати відповіді або вона видається не зовсім переконливою, треба за допомогою додаткових питань з'ясувати справжню ситуацію в обстежуваній говірці (відповіді нема, бо нема поняття; немає родової (загальної) назви, а вживають лише видові найменування; поняття нема, але назва відома з сусідніх говірок чи літературної мови тощо).
4. Збір та запис текстів на аудіоносії. З метою досягнення більшої достовірності відповідей важлива співпраця двох збирачів, один з яких веде бесіду, а інший записує матеріал. Записувач діалектного матеріалу весь час повинен дбати, щоб зібрати найтипівіше для місцевої говірки. Він не повинен вдаватись до підказування (безпосереднього чи навідного) певних форм чи слів. Записувач матеріалу особливу увагу має звернути на повноту розповіді, детальний опис події, явища, обрядових символів, їх ролі і значення. Тому важливо, щоб студент уміло керував розповіддю оповідачів, ставив їм доречні запитання, як от: Коли це відбувалося? Для чого? Хто це робив? За допомогою питальника студент з'ясовує лексичний склад говірки, а також формулює додаткові питання для підтримування бесіди з інформатором.
5. Запис текстів з аудіоносіїв на папір за допомогою напівфонетичної транскрипції та їх аналіз за схемою (див. Методичні рекомендації).
6. Ознайомлення з матеріальною та духовною культурою:
 - а) поняття матеріальної та культурної спадщини. Матеріальна культура. Поселення та

житло. Інтер'єр та його елементи. Господарський двір. Народний одяг. Їжа та харчування. Заняття: землеробство, скотарство, рибальство, мисливство та інше;

б) духовна культура. Громадський побут і звичаї. Сім'я і родинна обрядовість. Народна медицина і народні методи лікування. Фітотерапія.

7. Мовні біографії мешканців. Індикатор адаптації населення до змін соціально-культурних та історичних реалій. Поняття мовного портрету мешканців прикордонних регіонів. Сучасні напрямки соціолінгвістичних досліджень Івано-Франківщини.

Підведення підсумків практики

Після закінчення практики студенти звітують про виконання програми практики та подають на кафедру таку звітну документацію:

1. Письмовий звіт, підписаний студентом-практикантом. У звітах повинна бути коротко і конкретно описана робота, особисто виконана студентом. У звітах не повинно бути дослівного переписування матеріалів практики чи цитування літературних джерел.
2. Аудіозапис двох текстів (по 30 хв.).
3. Відтворені у напівфонетичній транскрипції тексти.
4. Фотографії та ілюстративний матеріал, що засвідчує роботу студента.
5. Паспорт населеного пункту, опис матеріальної та духовної культури чеськомовної громади.
6. Мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту.

Оцінювання результатів практики

90-100 балів - студент подав усі матеріали практики: якісний аудіозапис діалектних текстів та відповіді на питальник; текст відтворено та затранскрибовано без помилок; у матеріалах практики подано підтверджуючі фотографії або ілюстрації; описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; описано мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту, де проживає чеськомовна громада; подав звіт про проходження практики. На захисті діалектологічно-етнографічної практики студент виступив із повідомленням, у якому повністю висвітлено результати досліджень.

80-89 балів - студент подав усі матеріали практики: якісний аудіозапис діалектних текстів та відповіді на питальник; текст відтворено та затранскрибовано з незначними помилками; у матеріалах практики частково подано підтверджуючі фотографії або ілюстрації; описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; недостатньо описано мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту, де

проживає чеськомовна громада; подав звіт про проходження практики. На захисті діалектологічно-етнографічної практики студент виступив із повідомленням, у якому висвітлено результати досліджень.

70-79 балів - студент подав усі матеріали практики: аудіозапис діалектних текстів та відповіді на питальник; текст відтворено та затранскрибовано з незначними помилками; немає фотографій чи ілюстрацій; недостатньо описано матеріальну та духовну культуру зі слів інформаторів та/або з архівних документів; недостатньо описано мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту, де проживає чеськомовна громада; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті діалектологічно-етнографічної практики студент виступив із повідомленням, у якому недостатньо висвітлено результати досліджень.

60-69 балів - студент частково подав матеріали практики: немає аудіозапису діалектних текстів, текст затранскрибовано з помилками; відповіді на питальник недостатньо відображають уявлення про матеріальну та духовну культуру досліджуваного пункту; текст відтворено та затранскрибовано з помилками; немає фотографій чи ілюстрацій; недостатньо описано мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту, де проживає чеськомовна громада; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті діалектологічно-етнографічної практики студент виступив із повідомленням, у якому недостатньо висвітлено результати досліджень.

50-59 балів - студент частково подав матеріали практики: немає аудіозапису діалектних текстів, текст відтворено та затранскрибовано з помилками; відповіді на питальник недостатньо відображають уявлення про матеріальну та духовну культуру досліджуваного пункту; недостатньо описано мовні біографії мешканців досліджуваного населеного пункту, де проживає чеськомовна громада; звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента на практиці. На захисті діалектологічно-етнографічної практики студентові важко захистити матеріали практики.

25-49 балів - студент не подав аудіозапису діалектних текстів та відповідей на питальник; діалектний матеріал затранскрибовано, але допущено багато помилок; у матеріалах практики не відображено роботу студента на практиці; немає звіту про проходження практики.

0-24 бали - студент частково подав матеріали практики, які оформлено не за вимогою керівника практики; немає аудіозапису діалектних текстів та відповідей на питальник; діалектний матеріал затранскрибовано, але допущено багато помилок.

Література

1. Глуховцева К. Д. Діалектоносій як дискурсивна особистість // Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст. К., 2014. С. 123–127.

2. Земская Е.А. Язык как деятельность. Языки славянской культуры. М., 2004. 670 с.
3. Кубійович В. Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 1.01.1939, Wiessbaden, 1983.
4. Bělič J. Nástin české dialektologie. Praha, 1972.
5. Česká jazykový atlas <https://cja.ujc.cas.cz/cja.html>
6. Česka nářečí
https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131109/Books_2010_2019_053-2014-1_8.pdf?sequence=1
7. Franta D. Fonologické nářeční prvky. České Budějovice, 2013.
8. Hronek J. Obecná čeština. Praha, 1972.
9. Köhler R., Altmann G. Kvantitativní lingvistika. Olomouc, 2014 – 197 s. http://oltk.upol.cz/wp-content/uploads/2013/06/Kohler-Kvantitativni_lingvistika_2.pdf
10. Mapa nářečí češtiny na stránkách Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR - www.ujc.cas.cz
11. Martina Ireinová, Hana Konečná. Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas. Praha, 2015|
12. http://www.vedakolemnas.cz/miranda2/m2/sys/galeriedownload/VKN_37web.pdf?0.8191162855364382
13. Stav českých nářečí v 60.–70. letech 20. století zachycuje šestidílný Český jazykový atlas, jehož poslední svazek je doplněn i audionahrávkami. Atlas je k dispozici online na <http://cja.ujc.cas.cz/cja.html>
14. Vepřek M., Vykupělová T., Fidlerová A., Koupil O., Čeština a dějiny. Olomouc, 2013.

II. ВИРОБНИЧІ ПРАКТИКИ

III курс, 6 семестр

2.1. ВИРОБНИЧА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(у середніх класах)

На виробничій навчально-виховній педагогічній практиці студенти мають не тільки застосувати і закріпити теоретичні знання з фахових дисциплін, а й оволодіти прийомами і методами навчально-виховної роботи з учнями,

ознайомитися з новими освітніми технологіями навчання і вихованням учнів та вивчати передовий досвід роботи педагогів.

I. Завдання виробничої навчально-виховної педагогічної практики

До початку виробничої навчально-виховної педагогічної практики студенти уже набули теоретичні знання з профільюючих предметів, оволоділи методикою викладання предметів, ознайомилися з структурою навчальної та виховної роботи в школі, методами та прийомами

виховної роботи, а під час педагогічної практики студенти повинні навчитися застосовувати набуті знання. Тому педагогічна навчально-виховна педагогічна практика передбачає:

- формування професійних якостей майбутнього вчителя, активної життєвої позиції, поваги до професії вчителя, вміння спілкуватися з дітьми;
- формування професійних компетентностей, які необхідні для успішної роботи в умовах сучасної школи;
- встановлення зв'язку теоретичних знань з практикою, застосування знань, вмінь та навичок в навчально-виховній роботі;
- ознайомлення з передовим досвідом роботи вчителів-предметників та класних керівників;
- оволодіння сучасними методами і прийомами викладання чеської та української мов із врахуванням конкретних умов школи, рівня володіння мовою, вікових особливостей учнів;
- формування творчого підходу до педагогічної діяльності.

II. Зміст діяльності студентів під час виробничої навчально-виховної педагогічної практики на III курсі

Студенти уже відвідували школу під час лабораторних занять з методики викладання чеської мови, брали участь в обговоренні уроків, складали плани-конспекти уроків, спілкувалися з учнями та вчителями.

Педагогічна практика передбачає активну діяльність студента, яка скеровується на:

- ознайомлення з системою навчально-виховної роботи в школі, з педагогічною лабораторією вчителя-словесника, з методичними матеріалами кабінету чеської та української мов, знайомство з колективом учнів класу;
- вивчення програм з чеської та української мов, тематичних планів, планів позакласної роботи з вказаних предметів;
- ознайомлення з методичними посібниками, матеріалами з позакласної роботи, досвідом вчителів-предметників, занесеним до картотеки передового досвіду вчителів міста;
- визначення форм і змісту роботи з чеської і української мов в конкретних класах;
- ознайомлення з планом роботи класного керівника як основи для складання плану виховної роботи з класом;
- проведення навчально-виховної і позакласної роботи.

Весь період проходження практики умовно можна поділити на три періоди:

- *I тиждень* - пасивна практика, яка передбачає підготовку до навчально-виховної

діяльності, складання індивідуального плану роботи на весь період практики; визначення тематики і термінів проведення уроків, аналіз відповідних розділів програм і підручників; складання тематичного плану з профільюючих предметів; вивчення додаткової наукової, навчальної та методичної літератури; визначення тематики позакласних заходів з предмету, розробка планів їх проведення; відвідування уроків вчителів- предметників та інших уроків з метою вивчення класу; участь в аналізі відвіданих уроків; оформлення індивідуального щоденника педагогічної практики;

- з *II тижня і на протязі всієї практики*: розробка поширених планів- конспектів уроків; підготовка дидактичних матеріалів та наочних посібників; підготовка і проведення уроків з чеської мови (літератури), української мови (літератури); відвідування та аналіз уроків інших студентів-практикантів; підготовка та проведення позакласних заходів з предмету та відвідування заходів інших студентів, їх аналіз; індивідуальна робота з учнями; допомога вчителям в оформленні навчального кабінету; спостереження за визначеним на початку практики учнем та написання психолого-педагогічної характеристики на нього;

- *на останньому тижні*: окрім основної діяльності - оформлення звітної документації; участь у засіданні педагогічної ради.

Завершується практика підготовкою та участю у підсумковій звітній конференції на випусковій кафедрі.

III. Оцінювання залікових уроків студентів-практикантів та практики в цілому

Студент не допускається до проведення уроку без плану-конспекту, який має бути узгоджений з методистом або вчителем-предметником за день до проведення уроку і підписаний ним.

Оцінювання уроків студентів-практикантів здійснюється згідно з такими критеріями:

Оцінка „ відмінно “ ставиться, якщо студент продемонстрував бездоганне володіння навчальним матеріалом, методично правильно його подав, досяг визначеної мети уроку, виявив уміння самостійно і творчо готуватись до уроку, продумав урок до деталей, найефективніше використав необхідні для кожного етапу засоби навчання, вміло вирішував проблеми розвитку та виховання учнів.

Оцінка „добре”: студент продемонстрував достатньо добре володіння навчальним матеріалом, володіє методикою, але допустив окремі незначні помилки при визначенні структури уроку, підборі методів навчання, вміє тримати дисципліну на уроці, але не завжди активізує увагу всіх учнів. Можливі окремі неточності в методиці викладання (неточність у

використанні наочних посібників, відсутність коментарів при оголошенні домашнього завдання, мотивації оцінювання учнів), які суттєво не вплинули на хід уроку.

Оцінка „задовільно“ ставиться, якщо студент частково досяг поставленої мети, а, отже, допускав багато неточностей під час проведення уроку, не виправляв помилки у відповідях учнів чи на дошці, переважало монологічне ведення уроку, в учнів не було зацікавленості, а, як наслідок, погана дисципліна, недостатньо підготовлений, не дуже добре орієнтується в матеріалі і в кінці уроку уже погано орієнтується в тому, що повинен робити. На уроці працював не з цілим класом, а з окремими учнями.

Оцінка „незадовільно“ ставиться тоді, коли студент не досяг поставленої мети уроку, допускав грубі помилки в методиці проведення уроку та в поясненні фактичного матеріалу, на уроці незадовільна дисципліна через різні недоліки у роботі студента. Практично, студент не був готовий до уроку.

Оцінюючи позакласну і виховну роботу потрібно враховувати різноманітність використаних форм та систематичність їх проведення. При цьому аналізується самостійність і творчість студентів у підготовці заходу, активність учнів, його результативність, виховне значення та якість оформлення звітної документації.

Окремо оцінюються результати діяльності з вивчення психолого-педагогічних особливостей учня (психолого-педагогічна характеристика на учня).

Оцінювання методичної роботи передбачає аналіз умінь:

- методично правильно проводити уроки, аналізувати їх;
- складати тематичне та інші види планування;
- проводити самоаналіз педагогічної діяльності;
- уміння обґрунтовувати свою точку зору в дискусіях;
- виконувати навчально-дослідне завдання;
- вивчати та узагальнювати педагогічний досвід учителів.

Загальну оцінку роботи студента включає оцінювання за індивідуальний письмовий звіт студента-практиканта та індивідуальне завдання. Вона виставляється у кінці практики, враховуючи усі види діяльності, які перераховані вище. При цьому враховується рівень сформованості компетенцій, якими повинні оволодіти студенти за період педагогічної практики, добросовісність виконання студентами-практикантами доручень учителів та методистів, участь в оформленні кабінету, виготовленні наочних посібників та дидактичних матеріалів, якість оформлення звітної документації.

Студенту, який не з'явився на практику з об'єктивних причин чи отримав „незадовільно“ за педагогічну практику, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом. В разі повторного

незарахування практики студент відраховується з вищого навчального закладу.

Оцінка за практику враховується стипендіальною комісією при визначення стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

IV. Підведення підсумків практики

Після закінчення термінів практики студенти звітують про виконання програми практики. Студент у перший тиждень після закінчення практики подає на кафедру таку звітну документацію:

1. Письмовий звіт, підписаний студентом-практикантом.
2. Характеристика, підписано безпосередньо керівником від бази практики (директор школи, вчитель-предметник, класовод) з оцінкою зп практику.
3. Поширений конспект залікового уроку з чеської та української мов (підписаний вчителем-предметником).
4. Індивідуальний щоденник спостережень.
5. План-конспект позакласного заходу з предмету (підписаний вчителем - предметником).
6. План-конспект виховного заходу (підписаний класоводом).
7. Психолого-педагогічна характеристика на учня.
8. Щоденник обліку роботи студентів-практикантів (здає староста підгрупи).

Література

1. Беляєва І.Г. Граматичні і комунікативні вправи із сучасної чеської мови. Івано-Франківськ, 2003.
2. Даниленко Л. І. Чеська мова: Підручник. - Київ: Довіра, 2007. - 543 с
3. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. – 150 с.
4. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
5. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід.: метод. посіб. Київ: А.П.Н., 2002. 136 с.
6. Hůrková-Novotná, J. Česká výslovnostní norma. Praha: Scientia, 1995.
7. Jaroslav Hubaček, Eva Jandová, Diana Svobodová, Jana Svobodová. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.

8. Josef Lesák. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
 9. Ilona Kořánová, Neil Bermel. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
 10. Lída Holá, Pavla Bořilová. Český krok za krokem B1. Akopolis, 2014. – 208 s.
 11. Marie Boccou Krestřánková, Andrea Hudousková, Dana Hůlková Nyvltová, Pavel Pečený, Martina Švčinová. Přípravuje se k certifikované zkoušce z češtiny uroveň B1. Univerzita Karlova, Karolinum, 2012. – 130 s.
 12. Milena Houžvičková, Jana Hoffmannová. Čeština pro překladatele. Zaklady teorie, interpretace textů, praktická cvičení. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2013.
 13. Marie Kestřánková, Kateřina Kopicová, Gabriela Šnaidaufová. Čeština pro cizince: úroveň B1. Computer Press, 2010.
 14. Marie Kestřánková, Kateřina Kopicová, Gabriela Šnaidaufová. Čeština pro cizince: úroveň B2. Computer Press, 2013.
 15. Ondřej Šimik, Marie Švrčková, Danuše Sztablová, Jana Poledníková, Božena Holubová, Bohuslav Pisklák, Hana Durčáková, Jana Hyplová, Darja, Babůrková, Hana Klimtová, Jan Karaffa, Hana Cisovská. Metodika výuky jednotlivých předmětů na 1. stupni základních škol z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele. Ostravská univerzita v Ostravě, 2010.
 16. Petra Adamková. Dynamika českého lexila a lexikologie. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
 17. Petra Adámková, Mirjam Friedová, Martin Janečka, Pavlína Jínová, Jan. Úvahy o české morfologii. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
 18. Příruční mluvnice češtiny. Karlík, P., Nekula, M., Rusínová, Z., 2., opravené vyd. Praha: NLN 1996.
 19. Stanislav Stěpáník. Netradiční metody a formy práce ve výuce českého jazyka na základní škole. Praha, 2008.
- Онлайн-платформи:
20. Онлайн-програма для створення презентацій, URL: <https://prezi.com/>
 21. Онлайн-програма для створення тестування, URL: <https://kahoot.it/>

8 семестр 4 курс

2.2. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика

(в старших класах)

Мета практики полягає у оволодінні формами, методами, засобами, новітніми технологіями здійснення навчально-виховного процесу на уроках літератури; формуванні у студентів умінь застосовувати теоретичні знання з літературознавства, історії літератури та методики викладання літератури у практичній діяльності й усвідомленні значущості

отриманих знань для професійного зростання; виховання потреби системного удосконалення у педагогічній майстерності, творчої ініціативи, особистісного творчого потенціалу.

I. Завдання виробничої навчально-виховної педагогічної практики

До початку виробничої навчально-виховної педагогічної практики студенти уже набули теоретичні знання з профільюючих предметів, оволоділи методикою викладання предметів, ознайомилися з структурою навчальної та виховної роботи в школі, методами та прийомами виховної роботи, а під час педагогічної практики студенти повинні навчитися застосовувати набуті знання. Тому педагогічна практика передбачає:

- формування професійних якостей майбутнього вчителя, активної життєвої позиції, поваги до професії вчителя, вміння спілкуватися з дітьми;
- формування професійних компетентностей, які необхідні для успішної роботи в умовах сучасної школи;
- встановлення зв'язку теоретичних знань з практикою, застосування знань, вмінь та навичок в навчально-виховній роботі;
- ознайомлення з передовим досвідом роботи вчителів-предметників та класних керівників;
- оволодіння сучасними методами і прийомами викладання зарубіжної та української літератур із врахуванням конкретних умов школи, вікових особливостей учнів;
- формування творчого підходу до педагогічної діяльності.

Завдання педагогічної практики зумовлені особливостями професійної підготовки майбутніх учителів-філологів.

II. Зміст діяльності студентів під час виробничої навчально-виховної педагогічної практики на IV курсу

Педагогічна практика передбачає активну діяльність студента, яка скеровується на:

- знайомство з навчальним закладом, особливостями організації навчально-виховного процесу у освітньому закладі, педагогічним колективом з фаху;
- знайомство з системою навчально-виховної роботи в школі та закріпленім класом;
- знайомство з кабінетом літератури, документацією (журнал, розклад занять, програмою та календарно-тематичним плануванням вчителя предметника);
- вивчення та аналіз підручників з предмету;
- відвідання та аналіз уроків учителя наставника та інших вчителів у закріпленому класі;
- проведення уроків та позакласних заходів;
- відвідання та аналіз уроків інших студентів-практикантів;
- ознайомлення з методичною роботою учителів-словесників навчального закладу;

- оформлення звітної документації.

Весь період проходження практики умовно можна поділити на три періоди:

- *I тиждень* – пасивна практика, яка передбачає підготовку до навчально-виховної діяльності, складання індивідуального плану роботи на весь період практики; визначення тематики і термінів проведення уроків, аналіз відповідних розділів програм і підручників; складання тематичного плану з профілюючих предметів; вивчення додаткової наукової, навчальної та методичної літератури; визначення тематики позакласних заходів з предмету, розробка планів їх проведення; відвідування уроків вчителів-предметників та інших уроків з метою вивчення класу; участь в аналізі відвіданих уроків; оформлення індивідуального щоденника педагогічної практики;
- *з II тижня і на протязі всієї практики*: розробка поширених планів-конспектів уроків; підготовка дидактичних матеріалів та наочних посібників; підготовка і проведення уроків з літератури (мови); відвідування та аналіз уроків інших студентів-практикантів; підготовка та проведення позакласних заходів з предмету та відвідування заходів інших студентів, їх аналіз; індивідуальна робота з учнями; допомога вчителям в оформленні навчального кабінету; спостереження за визначеним на початку практики учнем та написання психолого-педагогічної характеристики на нього;
- *на останньому тижні*: окрім основної діяльності – оформлення звітної документації; участь у засіданні педагогічної ради.

Завершується практика підготовкою та участю у підсумковій звітній конференції на випусковій кафедрі.

Організація практики

I. Керівництво практикою

Навчально-методичне керівництво і виконання програми педагогічної практики забезпечують відповідні кафедри університету.

Керівник практики від факультету – фахівець із числа досвідчених викладачів-методистів керує практикою студентів у школі. В його обов'язки входить:

- організація настановчої і підсумкової конференцій з педагогічної практики в школі;
- організовує розподіл студентів на педагогічну практику у школи міста;
- оформляє направлення для студентів-практикантів у школи; забезпечує студентів-практикантів необхідними документами: ознайомлює з програмою практики, подає зразки оформлення щоденника обліку роботи групи та індивідуального щоденника студента;
- організовує зустріч студентів-практикантів з дирекцією школи, вчителями-предметниками та класними керівниками;

- перевіряє звітну документацію і подає загальний звіт про наслідки проведення практики університетському керівникові;
- виставляє підсумкову оцінку за педагогічну практику із врахуванням виконання всіх видів завдань практики.

Керівники-методисти від профільюючих кафедр:

- спільно з дирекцією школи розподіляють студентів-практикантів за класами;
- беруть участь у настановчих і підсумкових нарадах щодо організації педагогічної практики;
- надають студентам методичну допомогу у підготовці до уроків, позакласних заходів, затверджують конспекти пробних і залікових уроків;
- відвідують уроки студентів-практикантів, беруть участь у їх обговоренні, оцінюють їх;
- знайомлять студентів-практикантів з досвідом роботи вчителів школи;
- проводить разом із спеціалістами з безпеки життєдіяльності інструктаж з охорони праці і техніки безпеки.

Старости підгруп назначаються керівником практики у кожній школі. Він здійснює:

- 1) загальну організацію педагогічної практики: передає студентам та працівникам школи необхідні інструктивні документи, інформує їх про наради, збори, консультації; виконує розпорядження керівника практики і методистів;
- 2) впродовж *першого* тижня практики передає фаховим методистам та керівнику практики розклад уроків та місце їх проведення, розміщення класів; дані про вчителів-предметників та класних керівників, за якими закріплені студенти;
- 3) забезпечує ведення журналу обліку проходження студентами педагогічної практики. Дбає про те, щоб щоденник завжди знаходився в учительській або місці, визначеному дирекцією школи.

II. Оцінювання залікових уроків студентів-практикантів та практики в цілому

Студент не допускається до проведення уроку без плану-конспекту, який має бути узгоджений з методистом або вчителем-предметником за день до проведення уроку і підписаний ним.

Оцінювання уроків студентів-практикантів здійснюється згідно з такими критеріями:

Оцінка „***відмінно***“ ставиться, якщо студент продемонстрував бездоганне володіння навчальним матеріалом, методично правильно його подав, досяг визначеної мети уроку, виявив уміння самостійно і творчо готуватись до уроку, продумав урок до деталей, найефективніше використав необхідні для кожного етапу засоби навчання, вміло вирішував проблеми розвитку та виховання учнів.

Оцінка „добре”: студент продемонстрував достатньо добре володіння навчальним матеріалом, володіє методикою, але допустив окремі незначні помилки при визначенні структури уроку, підборі методів навчання, вміє тримати дисципліну на уроці, але не завжди активізує увагу всіх учнів. Можливі окремі неточності в методиці викладання (неточність у використанні наочних посібників, відсутність коментарів при оголошенні домашнього завдання, мотивації оцінювання учнів), які суттєво не вплинули на хід уроку.

Оцінка „задовільно” ставиться, якщо студент частково досяг поставленої мети, а, отже, допускав багато неточностей під час проведення уроку, не виправляв помилки у відповідях учнів чи на дошці, переважало монологічне ведення уроку, в учнів не було зацікавленості, а, як наслідок, погана дисципліна, недостатньо підготовлений, не дуже добре орієнтується в матеріалі і в кінці уроку уже погано орієнтується в тому, що повинен робити. На уроці працював з окремими учнями, а не зусім класом.

Оцінка „незадовільно” ставиться тоді, коли студент не досяг поставленої мети уроку, допускав грубі помилки в методиці проведення уроку та в поясненні фактичного матеріалу, на уроці незадовільна дисципліна через різні недоліки у роботі студента. Практично, студент не був готовий до уроку.

Оцінюючи позакласну і виховну роботу потрібно враховувати різноманітність використаних форм та систематичність їх проведення. При цьому аналізується самостійність і творчість студентів у підготовці заходу, активність учнів, його результативність, виховне значення та якість оформлення звітної документації.

Окремо оцінюються результати діяльності з вивчення психолого-педагогічних особливостей учня (психолого-педагогічна характеристика на учня).

Оцінювання методичної роботи передбачає аналіз умінь:

- методично правильно проводити уроки, аналізувати їх;
- складати тематичне та інші види планування;
- проводити самоаналіз педагогічної діяльності;
- уміння обґрунтовувати свою точку зору в дискусіях;
- виконувати навчально-дослідне завдання;
- вивчати та узагальнювати педагогічний досвід учителів.

Загальну оцінку роботи студента включає оцінювання за індивідуальний письмовий звіт студента-практиканта та індивідуальне завдання. Вона виставляється у кінці практики, враховуючи усі види діяльності, які перераховані вище. При цьому враховується рівень сформованості компетенцій, якими повинні оволодіти студенти за період педагогічної практики, добросовісність виконання студентами-практикантами доручень учителів та

методистів, участь в оформленні кабінету, виготовленні наочних посібників та дидактичних матеріалів, якість оформлення звітної документації.

Студенту, який не з'явився на практику з об'єктивних причин чи отримав „незадовільно“ за педагогічну практику, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених вищим навчальним закладом. В разі повторного незарахування практики студент відраховується з вищого навчального закладу.

Оцінка за практику враховується стипендіальною комісією при визначення стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

III. Підведення підсумків практики

Після закінчення термінів практики студенти звітують про виконання програми практики. Студент у перший тиждень після закінчення практики подає на кафедру таку звітну документацію:

1. Письмовий звіт, підписаний студентом-практикантом.
2. Характеристика, підписано безпосередньо керівником від бази практики (директор школи, вчитель-предметник, класовод) з оцінкою за практику.
3. Поширений конспект (2 з української і 2 із зарубіжної літератур) уроку підписаний вчителем-предметником.
4. Індивідуальний щоденник спостережень.
5. Індивідуальне завдання.
6. План-конспект позакласного заходу з предмету (підписаний вчителем-предметником).
7. План-конспект виховного заходу (підписаний класним керівником та заступником з виховної роботи закладу).
8. Психолого-педагогічна характеристика на учня.
9. Щоденник обліку роботи студентів-практикантів (здає староста підгрупи).

Рекомендована література

1. Авдєєва І. М. Критичне мислення як системний фактор неперервної освіти. «Постметодика». 2001. №2-3.
2. Бандура А. М. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення української літератури: посібник для вчителів. К., 1984. 168 с.
3. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики. Під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004.
4. Бусол С. В. Зв'язне мовлення на уроках зарубіжної літератури. 5-12 класи: 2-ге вид. доп. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 192 с.
5. Жулинський М. Г. Висока місія вчителя-зарубіжника. Зарубіжна література. 1999. №11. С.16.

6. «Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.google.com.ua/>
7. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2008. № 7-8. С.24-28.
8. Іващенко А. За технологію «Нова освіта». Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2008. № 4. С.3-5.
9. Ісаєва О. О. Мистецтво слова як школа розвитку мовлення учнів (Про жанри письмових висловлювань на уроках зарубіжної літератури). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2002. № 9. С. 2-5.
10. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів : посібник для вчителя. К.:Ленвіт, 2000. 184 с.
11. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: монографія. К. 2003. 379 с.
12. Ісаєва О. О. Позакласна робота із зарубіжної літератури як фактор читацької діяльності школярів. Організація та розвиток читацької діяльності школярів. К.:Ленвіт, 2000. 184 с.
13. Ісаєва О. О. Сучасний урок літератури: яким він є, яким він має бути. Всесвітня літ-ра в середніх навчальних закладах країни. 2008. № 5. С. 3-6.
14. Клименко Ж. В. Тестування як складова оцінювання знань та вмій із літератури в школі. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2003. №1. С. 30-33.
15. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. Відкритий урок. 2002. № 5-6. С.7- 10.
16. Куцевол О. М. Підготовка уроку зарубіжної літератури: розрахунок плюс натхнення. Всесвітня література і культура. 2000. № 7. С. 4-13.
17. Куцевол О. М. Сучасні типи уроків. Всесвітня література і культура. 2001. № 1. С.30-33; № 2. С. 52-56; № 3. С.24-26.
18. Куцевол О. М. Структура сучасного уроку зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2003. № 3. С. 38-40.
19. Мартинець А. М. Методичні рекомендації до позакласної роботи із зарубіжної літератури. Зарубіжна література в навчальних закладах. 1998. №2. – С. 42-43.
20. Мартинець А. М. Нові педагогічні технології: інтерактивне навчання. Відкритий урок. 2003. № 7-8. С. 28-31.
21. Мартинець А. М. Позакласна робота з зарубіжної літератури. Посібник для вчителя. Київ, 2004. 141 с.
22. Мартинець А. М. Сучасний урок зарубіжної літератури. Харків, 2005. 176 с.
23. Методика літератури в термінах і поняттях. Словник-довідник / упорядник Чередник Т. П.

- Всесвітня література в навчальних закладах України. 2007. № 10. С. 11- 23; 2008. № 1. С.15-17; 2008. № 2. С. 15-18.
24. Наукові основи методики літератури: навчально-методичний посібник: за ред. д. п. н., проф., чл. кор. АПН України Н. Й. Волошиної. К.: Ленвіт, 2007. 344 с.
25. Онищук В. О. Активізація навчання старшокласників. К.: Рад. школа. 1987. 128 с.
26. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. за заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
27. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід.: метод. посіб. К.: А.П.Н., 2002. 136 с.
28. Созикіна О. Інноваційні технології у викладанні зарубіжної літератури. Зарубіжна література. Число 39 (343). 2003. С. 5-6.
29. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2007. 316 с.